

[Arne Melchior]

bælt har yderligere oplyst, at der slet ikke var anmodet om tilbud.

Der henvises til to indslag i Danmarks Radios program Orientering fra henholdsvis 6. og 11. november 1991. Det nævnte program er normalt kendt for betydelig seriøsitet.

Det er absolut væsentligt at få klarhed over, om A/S Storebælt har anmodet om tilbud eller ej. Begge dele kan jo ikke passe. Ligeledes er det vigtigt at få oplyst, om det af HIGA-gruppen indleverede tilbud er blevet bedømt som klart bedst, men alligevel ikke antaget.

Svar (4/12 91):

Trafikministeren (Ikast):

A/S Storebæltsforbindelsen har oplyst, at der er ingen i selskabet, der har opfordret HIGA-gruppen til at afgive det nævnte tilbud. Derimod har projektkoordinatoren i selskabet i et møde med HIGA-gruppens repræsentant accepteret at modtage og evaluere et tilbud på hele østbroen.

Selskabet har videre oplyst, at en opfordring til tilbudsgivning i givet fald ville kræve, at Storebælt præciserede, hvad selskabet ønskede tilbud på med angivelse af, under hvilke vilkår og tekniske betingelser tilbudet skulle afgives, ligesom selskabet måtte forsyne tilbudsgiverne med det omfattende projektmateriale, der allerede er udarbejdet. Noget sådant er ifølge A/S Storebæltsforbindelsen ikke sket.

Spm. nr. S 265

Til *skatteministeren* (3/12 91) af:

Ole Donner (FP):

»Vil ministeren oplyse, i hvilket omfang regeringen søger at bringe regeringens lovforslag i overensstemmelse med gældende EF-regler?«

Begrundelse

Det bedes i svaret oplyst, hvorvidt regeringen fremsætter eller har fremsat lovforslag, som regeringen har eller har haft kendskab til er i strid med gældende EF-regler.

Svar (6/12 91):

Skatteministeren (Fogh Rasmussen):

Inden fremsættelse af lovforslag foretager regeringen en teknisk gennemgang af det pågældende lovforslag, herunder i alle relevante tilfælde en juridisk vurdering af lovttekstens forhold til EF-regler.

Der henvises i øvrigt til statsministerens svar på spørgsmål nr. S 257.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 13:

Forespørgsel til boligministeren [om, hvilke initiativer regeringen agter at tage i anledning af Ungbos konkurs].

Af Kirsten Jacobsen (FP), Pelle Voigt (SF) og Jørgen Estrup (RV).

(Forespørgslen anmeldt 5/12 91).

Formanden:

Denne sag udgår af dagsordenen, idet forespørgslen som tidligere meddelt er taget tilbage af forespørgerne og dermed er bortfaldet.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 145:

Forslag til lov om ændring af lov om forbud mod handel med Den Sydafrikanske Republik.

Af udenrigsministeren (Ellemann-Jensen).
(Fremsat 6/12 91).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Pernille Forchhammer (S):

Som det fremgår af ministerens skriftlige fremsættelse, er forslaget stillet på baggrund af en opfordring fra et flertal i Folketingets Udenrigsudvalg til regeringen om at komme med et konkret initiativ, der kan give mulighed for, at Udenrigsudvalget vil kunne tildele virksomheden Skamol en dispensation fra handelsforbudet mod Sydafrika.

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at det var Socialdemokratiet, der rejste sagen i Udenrigsudvalget med henblik på at finde mulighed for en dispensation. Det er også Socialdemokratiet, der sammen med andre partier gentagne gange i udvalget har bedt regeringen

[Pernille Forchhammer]

om et konkret udspil i sagen, og i dag står vi altså med et lovforslag, der åbner mulighed for, at industriministeren kan dispensere fra loven, efter at Udenrigsudvalget har fået sagerne forelagt.

Socialdemokratiet støtter 100 pct. intentionerne bag lovforslaget, som de er beskrevet i den skriftlige fremsættelse. Til gengæld lægger vi afgørende vægt på, at dispensationen til Skamol kan gives, uden at der samtidig sker en svækkelse af Danmarks samlede politik over for Sydafrika. Denne politik er sidst formuleret i den køreplan for afvikling af de danske sanktioner, som et meget stort flertal inklusive regeringen vedtog i august 1991.

Vi ønsker altså ikke med denne dispensationsmulighed at undergrave køreplanen ved at lukke op for en mængde dispensationer. For os er Skamol et enestående tilfælde; virksomheden fik fra begyndelsen dispensation til at omstille produktionen ved at finde nye leverandører af stoffet vermiculit. Trods ihærdige anstrengelser er det ikke lykkedes for virksomheden, idet den vermiculit, som findes andre steder i verden, har et sundhedsfarligt asbestindhold, og på den baggrund og på baggrund af udviklingen i Sydafrika mener vi, at vi godt kan give denne dispensation, uden at den samlede tegning af sanktionspolitikken spole- res.

For at sikre, at denne dispensationsmulighed ikke ødelægger tegningen af Danmarks sanktionspolitik i øvrigt, mener Socialdemokratiet, at det er nødvendigt med en større kompetence til Udenrigsudvalget end den, der ligger i lovforslaget. Vi mener ikke, det er nok, at industriministeren skal forelægge sagerne for Udenrigsudvalget; vi mener, det vil være nødvendigt, at Udenrigsudvalget skal godkende dispensationerne. Men det forhold er vi naturligvis villige til at se på under udvalgsarbejdet, som vi også forstår helst skal gå hurtigt.

Det er godt, at lovforslaget ligger på bordet nu, og den endelige udformning må vi så finde frem til i udvalget.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Selv om det ikke er min ordførertale, jeg skal holde nu, kan jeg da straks bekendtgøre, at jeg støtter forslaget.

Men jeg synes nok, at den socialdemokratiske holdning til hele denne sag og den iver, hvormed den socialdemokratiske ordfører gør klart, at her er virkelig noget, man har gjort noget for, giver anledning til nogen eftertanke. Jeg forstår da udmærket, at man ønsker at løse et lille dansk problem. Det drejer sig om nogle danske arbejdspladser, en dansk virksomhed og et lille problem, og så kan man godt file et par hjørner af sine holdninger.

Jeg synes egentlig, det må give anledning til nogle overvejelser i Socialdemokratiet: om ikke også tiden var inde til at tænke på de sortes arbejdspladser i Sydafrika, og om ikke tiden var inde til at overveje, om en sydafrikansk politiker skal være fuldstændig ren for at kunne blive anerkendt. Jeg tænker på præsident de Klerk, som faktisk i dag er i en vældig knibe, fordi han er under pres fra et uhyggelig højre-ekstremistisk parti med større og større tilslutning. Ville det ikke tjene det sydafrikanske demokrati og apartheidafviklingen, hvis man mandede sig op til at lempe en lille smule på sin principielle holdning over for Sydafrika?

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg var lidt overrasket over starten på fru Pernille Forchhammers ordførertale, hvor den socialdemokratiske ordfører henviste til, at der var fremsat en begæring fra et flertal i Folketingets Udenrigsudvalg til ministeren om at fremsætte et lovforslag. Det er mig bekendt ikke sket. Men det kan da være, at jeg har sovet i timen, det kan også være, at det er sket uden om udvalget, og det må jeg da så spørge den socialdemokratiske ordfører om.

Men hvis udenrigsministeren er forvirret, kan man jo ikke bebrejde ham det. Det må jo være konklusionen: Når udvalget ikke selv kan finde ud af, hvilke opfordringer der egentlig kommer, kan man i hvert fald vanskeligt bebrejde ministeren det.

Men jeg vil egentlig spørge den socialdemokratiske ordfører: På hvilket grundlag er en sådan opfordring kommet? Mig bekendt foreligger der intet, som kan give udvalget grundlag for at tage stilling til en eventuel dispensation. Det ville da være interessant for mig at få at vide, hvilket grundlag vi i givet fald skulle have givet en sådan opfordring til ministeren på.

(Kort bemærkning).

Ole Vagn Christensen (S):

Det, der fik mig til at reagere, var hr. Glønborgs polemiske bemærkninger og de efterfølgende sætninger.

Jeg går virkelig ud fra, at man er fuldstændig klar over, hvad vermikulit er, og hvorfor det er så vigtigt. Jeg går også ud fra, at man er klar over, at vi befinder os i en situation, hvor der er lagt en køreplan, men hvor man altså har et lille problem her, som denne plan ikke kan løse. Derfor har Folketinget taget spørgsmålet op, ligesom dengang man indførte sanktionsbestemmelserne. Da havde man også dette stof med inde i betragtningerne om, hvordan man sikrede virksomhedens fremtid.

Nu er det jo sådan, at stoffet godt nok kan fås andre steder, men ikke opfylder de miljøkrav, der stilles, og det ville jo være en lidt stor urimelighed, hvis man ikke var i stand til at omvurdere situationen, når man netop har lagt en plan.

Jeg tror i hvert fald, at både kristelige og socialdemokrater og i det hele taget alle på Mors vil stille sig meget uforstående over for det, hvis vi ikke var i stand til at håndtere et problem, som er så godt belyst, så at det i stedet endte i det polemiske.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg må sige til hr. Jørgen Estrup, at hr. Jørgen Estrup må have misforstået det, jeg sagde i min ordførertale.

Hverken i eller uden for udvalget har vi bedt ministeren om at fremsætte det lovforslag, som ligger her i dag. Vi har derimod i udvalget – mens hr. Jørgen Estrup også var til stede – bedt regeringen om at fremkomme med et konkret initiativ, som gjorde os i stand til at behandle en ansøgning om dispensation fra virksomheden Skamol.

Bl.a. i et bilag, som er sendt til udvalget, har regeringen skønnet, at det kun kan ske ved en lovændring. Derfor står vi med dette forslag i dag, og jeg vil godt sige tak for, at vi når at behandle det inden jul. Jeg har i ordførertalen redegjort for, hvad vi mener om den konkrete udformning.

Til hr. Glønborg vil jeg sige, at vi betragter Skamol som en enestående sag. Da vi indførte

sanktionerne, fik Skamol dispensation til at forsøge at omlægge sine leverancer, så man ikke længere var afhængig af Sydafrika. Det har man prøvet nu i 5-6 år, men Skamol har ikke mulighed for at omstille sin produktion, så vi mener faktisk ikke, at der er andre virksomheder, som er i samme situation. Og da vi gav dispensationen dengang, kan vi ikke se nogen grund til, at vi ikke også skulle give virksomheden den mulighed i dag, også i betragtning af udviklingen i Sydafrika.

Hr. Glønborgs andet spørgsmål relaterer sig til den køreplan, som også hr. Glønborg har tilsluttet sig i Udenrigsudvalget. Vi har til hver en tid mulighed for at diskutere, hvordan udviklingen i Sydafrika relaterer sig til de kriterier, vi har opstillet i køreplanen. Det vil vi selvfølgelig være villige til på det førstkommande udenrigsudvalgsmøde, og det vil vi løbende være, men jeg mener, vi skal holde det ude af den aktuelle diskussion om den konkrete dispensationsmulighed.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Jeg har ikke alene tilsluttet mig den køreplan, jeg er faktisk ophavsmand til ideen, eftersom jeg var den første, der fremførte den her i salen for lang tid siden, men jeg havde sandelig regnet med, at det skulle være en køreplan og ikke en stå stille-plan. Det er jo Socialdemokratiet, som har gjort den til en stå stille-plan, fordi vi ikke har fået taget de små aktive skridt, som netop skulle befordre afviklingen af apartheid, og derfor synes jeg, det er på tide, at Socialdemokratiet nu kommer op af lænestolene og spørger, hvornår vi skal være aktive i kampen for at få afviklet apartheid.

Så ved jeg ikke rigtig, om man ikke kan kalde det en lille smule dobbeltmoral at sige, at vi forlanger, at de sorte arbejdere i Sydafrika skal lide afsavn, tåle mangler og bringe ofre i kampen mod apartheid, men vi har altså et stof, som giver et problem her i Danmark, og tænk, endda på Mors! Jamen så er vi da nødt til at løse det problem, det er sandelig alt for nærliggende til, at vi kan lade det ligge, så vi må gå lidt på akkord med vore principper!

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

[Pernille Forchhammer]

Når hr. Glønborg påberåber sig at være ophavsmand til den køreplan, som et flertal i Folketinget har tilsluttet sig, kan hr. Glønborg formentlig også stå inde for kriterierne og faseopdelingen i planen, for ellers ville jeg være meget interesseret i at høre, om hr. Glønborg nu er ved at sætte sig ud over indholdet af køreplanen. Og så vil jeg godt spørge: Hvad er det, der skal køre? Er det køreplanen, eller er det udviklingen i Sydafrika?

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Det er sandelig begge dele, der skal køre i forhold til hinanden, og fru Pernille Forchhammer vil vel ikke nægte, at der er sket noget i Sydafrika i de sidste 1½ år?

Jeg agter ikke at sætte mig ud over køreplanen, men jeg agter at gøre dens indhold til virkelighed, nemlig ved, at vi skulle tage nogle små skridt hen ad vejen, samtidig med at der sker noget i Sydafrika. Og der sker noget i Sydafrika, men hvornår har vi sidst foretaget os noget her til støtte for apartheidafviklingen, til støtte for de progressive kræfter i Sydafrika? Hvornår har vi sidst foretaget os noget?

(Kort bemærkning).

Erik B. Smith (S):

Jeg er mildt sagt forbavset over hr. Glønborgs indlæg. Den køreplan, som hr. Glønborg roser sig af at være ophavsmand til, skitserer, at når bestemte forhold er opfyldt i Sydafrika, skal Danmark trinvis lette sanktionerne mod Sydafrika. Hvad er det, hr. Glønborg er så utilfreds med? Er det Socialdemokratiets indsats for så vidt angår bestemte forhold i Sydafrika, som Socialdemokratiet kunne have haft indflydelse på?

Jeg forstår simpelt hen ikke, hvor kritikken vil hen, og jeg vil gerne spørge hr. Glønborg: Er hr. Glønborg og Kristeligt Folkeparti på vej væk fra den køreplan? Er det det, vi skal forstå?

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Enten har hr. Erik B. Smith sovet, eller også har han helt misforstået, hvad sagen drejer sig om.

Jeg er ikke på vej væk fra køreplanen, men jeg agter at overholde køreplanen, og det vil sige, at der skal ske noget. Derfor spurgte jeg, hvornår vi sidst har gjort noget. Og vil man fra Socialdemokratiets side benægte, at der er sket noget i Sydafrika i positiv retning i de sidste 1½ år? Jeg står her og siger det lidt stærkt, fordi jeg er en lille smule vred over, at det netop ikke er blevet en køreplan. Og jeg tillader mig også at sige det, fordi der aldrig nogen sinde har kunnet herske tvivl om Kristeligt Folkepartis holdning i disse sager over for Sydafrika, og derfor skal man ikke forsøge at lave det til, at jeg vil løbe fra køreplanen. Nej, jeg vil have den realiseret til gavn for apartheidafviklingen i Sydafrika.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

I virkeligheden er det jo ganske rart at kunne læne sig tilbage nede på de bageste rækker og lytte til denne debat, hvor jeg jo for en gangs skyld har set hr. Glønborg gå i brechen for de synspunkter, vi andre nu har råbt om i 2 år, og det er dejligt. Tak, hr. Glønborg! Det var ingen kritik, hr. Glønborg, lad nu være, det var en ros, hr. Glønborg.

Hr. Erik B. Smith spørger, hvor man kan kritisere Socialdemokratiet, og selv om jeg bestemt ikke er ophavsmand til nogen som helst køreplan, synes jeg faktisk, at man godt kan kritisere Socialdemokratiet for at binde vurderingen af udviklingen i Sydafrika alt for meget til én speciel gruppe, nemlig ANC. Det er, som om Socialdemokratiet har lagt beslutningsfasen i køreplanen hen til én bestemt organisation i Sydafrika, og det synes jeg er kritisabelt.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg står meget uforstående over for hr. Glønborgs kritik. Hvis hr. Glønborg mener, at kriterierne for igangsættelse af første fase i køreplanen er opfyldt, hvorfor har hr. Glønborg så ikke rejst sagen i Udenrigsudvalget, hvor den hører hjemme, i stedet for her, hvor vi behandler et lovforslag om dispensationsmulighed i forhold til sanktionslovgivningen?

Hr. Glønborg har ikke været aktiv i Udenrigsudvalget. Det er ikke Socialdemokratiet, som mener, kriterierne er opfyldt, så det er ik-

[Pernille Forchhammer]

ke Socialdemokratiet, der skulle have rejst sagen i Udenrigsudvalget. Det er hr. Glønborg.

(Kort bemærkning).

Erik B. Smith (S):

Hr. Glønborg havde den opfattelse, at jeg enten havde sovet i timen eller ikke forstået et ord af det hele, og jeg må sige, at i givet fald må det også gælde andre end mig.

Jeg synes, at hr. Duetofts indlæg ganske fortræffeligt også gav udtryk for det, som jeg meget overrasket konstaterede, hr. Glønborg. Det kan kun være en glæde, hvis jeg heroppefra kan høre hr. Glønborg sige, at selvfølgelig holder man fast i køreplanen og selvfølgelig skal sanktionerne afvikles, sådan som vi har aftalt, og som hr. Glønborg har været med til at bestemme.

Og så siger hr. Glønborg, at der er sket meget i det sidste 1½ år. Jamen køreplanen er ikke engang 1½ år gammel, så jeg forstår altså simpelt hen ikke den kritik, hr. Glønborg retter mod specielt Socialdemokratiet for manglende initiativer. Vi imødeser med spænding i Udenrigsudvalget hr. Glønborgs vurdering af, hvorvidt betingelserne er opfyldt for at lette sanktionerne i henhold til den køreplan, som hr. Glønborg jo også holder sig til.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Nu kunne jeg heller ikke nære mig mere, selv om jeg egentlig ikke troede, det var køreplanen, vi skulle diskutere, men et lille bitte hjørne af sanktionspolitikken. Men når hr. Glønborg står her og spørger, om vi ikke mener, der er sket noget i Sydafrika – der er sket meget i Sydafrika, og det er dejligt, og det er godt – så er jeg i øvrigt helt enig med fru Pernille Forchhammer i, at hvis hr. Glønborg mener, at betingelserne for at løfte første fase er opfyldt, er der kun ét sted at sætte den sag på dagsordenen, og det er i Folketingets Udenrigsudvalg. Og så må vi tage en drøftelse af, hvad der egentlig ligger i første fase.

Vi har drøftet det i SF, men vi mener ikke, at betingelserne for at løfte første fase er opfyldt i dag. Vi er glade for, at denne multipartikonference langsomt er ved at komme i gang, men vi mener ikke, det er nok. Men vi er da parat til at tage en drøftelse i Folketingets Udenrigsud-

valg, hvis nogle af dem, som står bag køreplanen, ønsker det.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Først må jeg sige til hr. Duetoft, at jeg har absolut ikke flyttet mig derhen, hvor Centrum-Demokraterne står i denne sag, og jeg ønsker det heller ikke. Centrum-Demokraterne har jo altid sammen med Fremskridtspartiet stået for, at hele sanktionspolitikken skulle væk – jo før, jo bedre. Det har jeg aldrig sagt og aldrig villet, fordi jeg netop ønsker at bruge afviklingen af sanktionspolitikken som et instrument til at støtte kampen mod apartheid i Sydafrika. Derom kan der ikke være nogen tvivl, og jeg vil ikke tages til indtægt for noget som helst andet.

Så synes jeg nok, at fru Pernille Forchhammer kommer lidt på kant med, hvad man egentlig kan tillade sig. Fru Pernille Forchhammer forsøger jo her at bekendtgøre, hvad jeg har sagt eller i dette tilfælde ikke sagt i udvalget, og det har man mig bekendt ikke lov til at referere, slet ikke, når det er forkert.

Jeg ved ikke, om fru Pernille Forchhammer har været til stede på hvert eneste udvalgmøde, men jeg har i det mindste gjort det klart, at jeg syntes, tiden var inde til at tage et lille skridt. Jeg syntes, tiden var inde til at kreditere udviklingen ved at tage et lille skridt, så ingen skal beskyldes mig for ikke at have sagt noget. Men det vil da glæde mig, om der nu kan komme så megen imødekommendehed fra Socialdemokratiets og SF's side, at vi kan tage en debat i Udenrigsudvalget om, hvilket af de små skridt det vil være betimeligt at tage nu på grundlag af det, som er sket.

Formanden:

Jeg skal lige sige, at jeg har med stor omhu lyttet til debatten, når udvalget blev nævnt. Jeg har ikke følt anledning til at gribe ind.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

I august skete der det overordentlig glædelige, at vi i Folketingets Udenrigsudvalg blev enige om en køreplan for sanktionernes ophævelse – ikke blot de tre partier, som var de oprindelige forfattere til køreplanen, nemlig

[Jørgen Estrup]

Socialdemokratiet, SF og Det Radikale Venstre, men også Kristeligt Folkeparti og sågar Venstre og De Konservative. Det sidste var vi naturligvis meget glade for, og der er fortsat seks partier, så vidt jeg forstår, bag køreplanen.

Men køreplanen er jo også en meget klar plan, som specificerer, hvad der skal ske, når der sker en konkret udvikling i Sydafrika. Derfor er det op til hver enkelt, der har tilsluttet sig den – men i og for sig også op til nogle, der som hr. Duetoft måtte stå udenfor og alligevel gerne vil med op at køre en gang imellem – at påpege, hvis der er nogle ting, man har brug for at få diskuteret igennem. Det bør ske i Folketingets Udenrigsudvalg. Det er vi parat til, når der måtte være ønske om det. Jeg mener, hr. Glønborg her skal tænke på, hvad det er for en debat, han rejser. Og hr. Duetofts besøg på talerstolen viser meget klart for hr. Glønborg, at han er kommet i galt selskab.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg er ked af, at hr. Jørgen Estrup synes, jeg er det gale selskab. Med hensyn til, at jeg gerne vil op at køre uden at køre med hele vejen, må jeg sige, at jeg er fra en generation, hvor blafferi var moderne, så det kan man vel også komme til en gang imellem.

Jeg kommer herop for at undskylde over for hr. Glønborg. Jeg synes, det er synd for hr. Glønborg, at han bliver vred over, at jeg var enig med hr. Glønborg. Det er jeg selvfølgelig ked af. Men lad mig sige, at den sætning hos hr. Glønborg, som fik mig til det, var hr. Glønborgs konstatering af, at det var skadeligt for de svageste i Sydafrika at fortsætte med nogle sanktioner. Det er faktisk det, Fremskridtspartiet og CD har sagt i flere år, nemlig at sanktionerne bremser for en økonomisk udvikling i Sydafrika, og derved fører de til, at det er de svageste grupper, der bliver ramt.

Det var den konstatering, hr. Glønborg, og jeg var så glad for, at en deltager i dannelsen af køreplansselskabet faktisk også mente, at det nu var situationen. Det var bare det; det var ikke for at provokere hr. Glønborg, så det må hr. Glønborg undskylde.

Formanden:

Fru Pernille Forchhammer har ordet for en

kort bemærkning. Og der er en enkelt til, så slutter vi de korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Der er mange muligheder for at blive misforstået i denne sag. Jeg har ikke ønsket at referere til, hvad hr. Glønborg har sagt eller ikke sagt i Udenrigsudvalget. Jeg har udelukkende ønsket at referere til, hvad der har været af konkrete initiativer på dagsordens- eller bilagsniveau i Udenrigsudvalget. Mig bekendt har der ikke foreligget noget fra Kristeligt Folkeparti.

Formanden:

Fru Ebba Strange for den sidste korte bemærkning i denne omgang.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Nu skal vi passe på, at alle lytter godt og ikke falder i søvn. Derfor vil jeg heller ikke overfortolkes med hensyn til det, jeg sagde i første omgang. Det, jeg gav udtryk for, var ikke imødekommehed i forhold til at ændre køreplanen på nuværende tidspunkt eller at løfte første fase, det var imødekommehed over for en drøftelse. Hvis nogle måtte ønske at få den drøftelse i Folketingets Udenrigsudvalg, vil jeg ikke sætte mig imod det.

Agnete Laustsen (KF):

Principielt er der egentlig noget dybt utilfredsstillende i at lovgive på grundlag af enkelt-sager. Det medfører ofte et tilfældighedernes præg på den lov, som bliver resultatet, og nogle konsekvenser på området i øvrigt, som man ikke altid har overblik nok til at overskue.

Vi havde fra konservativ side meget hellere set, at dette lovforslag var blevet fremsat, fordi man nu skønnede, at tiden var inde til at lempe de helt enestående stramme handelsrestriktioner, vi fra dansk side fortsat opretholder over for Sydafrika.

Resten af verden er jo langt på vej mod øget normalisering. Lad mig blot nævne, at Finland allerede i juni ophævede sine restriktioner, at Island er på vej, at Sverige i vidt omfang dispenserer også i relation til investeringer; USA er med, Japan er med og, ikke mindst interessant, også de østeuropæiske lande.

[Agnete Laustsen]

Det, der dér er tale om, er åbningen af et handelssamkvem, som naturligvis gavner de pågældende landes økonomi og arbejdspladser, men – hvad der måske er endnu mere væsentligt – også Sydafrikas, hvor arbejdsløsheden stiger eksplosivt og nu er oppe på næsten 7 millioner mennesker.

Det er en tragisk situation – i første række for den sorte befolkning, som lider under økonomisk nød – men det er også en farlig situation, fordi oppositionen mod præsident de Klerk kan udnytte denne nød til at modsætte sig den apartheidafvikling, som nu er positivt i gang.

Jeg kan fortælle, at præsidenten for nylig tabte et suppleringsvalg på denne baggrund. For mig viser det tydeligt, at vi fra dansk side må støtte præsidenten i hans reformforhandlinger, hvis de skal forløbe, som vi alle ønsker de skal.

Det har været glædeligt at konstatere, at det allerede i år er lykkedes at komme i gang med forhandlinger i det organ, som nu er blevet døbt Convention for a Democratic South Africa, endda så positivt, at selv ANC har udtalt, at nu er processen, hvad den kalder unstoppele.

Som jeg indledte med at sige, er det desværre ikke denne positive, hurtige udvikling, som er baggrunden for det foreliggende forslag, men en konkret sag, som dog har givet anledning til et generelt lovforslag. Sådant bør det også være, for vor lovgivning, uanset på hvilken ministers område det måtte være, kan ikke baseres på i dette tilfælde en lex Skamol, en lex fru Mortensen eller andre enkeltsagers eller enkeltpersoners særlige og specielle forhold.

Vi kan, som det er fremgået, støtte udenrigsministerens lovforslag. Vi er også parat til at gennemføre det meget hurtigt, men jeg understreger, at det er væsentligt for os, at forslaget bevarer sin generelle karakter og altså ikke får karakter af en lex Skamol.

På baggrund af fru Pernille Forchhammers positive tilsagn om at tage køreplanen op til vurdering vil jeg bede udvalgets formand om, at dette sker på næste møde. Der er ikke blot i de sidste halvandet år, men også og ikke mindst inden for den sidste måneds tid eller halvanden foregået så store og glædelige udviklinger i Sydafrika, at jeg synes, vi alle skal have mulighed for at forholde os til det.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg skal blot – ligesom fru Ebba Strange på et tidspunkt var nødt til at understrege det – sige, at vores åbenhed over for, at køreplanen bliver diskuteret i Udenrigsudvalget, ikke henfører til, at vi mener, at der er sket den fornødne udvikling til, at første fase kan gå i gang. Men i køreplanen forudsættes det, at det til enhver tid kan tages op og diskuteres, hvorvidt betingelserne er opfyldt.

Nu er der flere partier, der har ønsket denne diskussion i Udenrigsudvalget, og så er det rimeligt, at den kommer til at foregå i nærmeste fremtid.

Jørgen Winther (V):

Det er med ekstra stor interesse, jeg lytter til denne debat, og især har jeg følt glæde over at høre bemærkningerne fra hr. Glønborg om, at der er tale om en køreplan og ikke en stå stilleplan. Det er et godt udtryk, for det er jo også sagens kerne.

Det glæder mig også meget, at hr. Glønborg peger på, at vi skal tænke på de sorte menneskers arbejdsløshedssituation. Det er jeg helt enig i. Det lovforslag, som vi behandler her, er et soleklart eksempel på, at der virkelig er en sammenhæng mellem sanktioner og arbejdsløshed: jo skrappe sanktioner, jo større arbejdsløshed i de berørte lande.

Jeg vil gerne slå fast, at det er en kendsgerning, at Danmark har verdens skrappeste sanktioner over for Sydafrika i dag. Det er også en kendsgerning, at Danmark er det eneste af 12 EF-lande, som blokerer for, at 11 andre EF-lande kan importere jern, stål og guld fra Sydafrika. Venstre er bestemt ikke stolt over, at Danmark har verdens skrappeste sanktioner. Jeg vil gerne sige, at vi i Venstre føler det direkte pinligt, at Danmark stadig blokerer, så at de 11 andre EF-lande skal opretholde sanktioner angående jern, stål og guld.

Jeg ved – for jeg kender ham godt – at hr. Jørgen Estrup vil hævde, at sådan er demokratiets spilleregler. Alligevel har jeg svært ved at forstå, at et spinkelt flertal i ét af 12 landes parlamenter kan blokere for 11 andre landes ønske om samhandel. Man kan påstå, det er demokrati, men jeg har svært ved at forstå det.

I slutningen af september måned var jeg sammen med fire andre folketingsmedlemmer

[Jørgen Winther]

på besøg i Sydafrika. Jeg erfarede, at der var en massiv, høj arbejdsløshed blandt de sorte, og jeg er overbevist om, at de skrappe sanktioner er medvirkende til denne høje arbejdsløshed; det har jeg også bemærket at flere andre ordførere har været inde på. Jeg erfarede også, og det var interessant, at der er en begyndende opblødning i sanktionspolitikken selv blandt ANC-medlemmer. Det er min fornemmelse, at det ikke varer længe, før selv ledende ANC-medlemmer vil erklære, at tiden nu er inde til at ophæve nogle af de skrappe sanktioner. Jeg har endda den fornemmelse, at somme tider er det radikale parti endnu mere helligt, hvad angår sanktioner, end selvste ANC.

Da vi fem medlemmer af Folketinget var på besøg i Sydafrika, oplevede vi også, at hoveddebatten var en kommende flerpartskonference. Vi kan nu konstatere, at starten på flerpartskonferencen allerede har fundet sted, nemlig i slutningen af november måned, det såkaldte demokratikonvent.

Tilbage til det foreliggende lovforslag. Hvis Skamol får lov til at indføre vermikulit fra Sydafrika, vil der være en stor chance for, at arbejdspladserne kan bevares for 25 SiD-medlemmer på Mors. Som bekendt er der i forvejen en meget stor arbejdsløshed på Mors.

Venstre støtter varmt det fremsatte lovforslag og håber, at både Socialdemokratiet, SF og De Radikale vil erkende, at der er ved at være en uafvendelig og positiv udvikling i gang i Sydafrika, og at landet uigenkaldeligt er på vej mod demokrati og en endelig afskaffelse af apartheid. Jeg føler også, at vi skal til at om-danne det fra en stå stille-plan til en køreplan.

Der er flere, der har nævnt Udenrigsudvalget. Det er Venstres opfattelse, at der nu er behov for at forhandle om en ny køreplan til afvikling af sanktionerne. Det glæder mig meget, at flere ordførere har den samme holdning. Venstre mener, at udviklingen har overhalet køreplanen for afvikling af sanktioner, og at der nu er behov for en ny køreplan i takt med den virkelige udvikling i Sydafrika.

Til sidst vil jeg takke Kristeligt Folkeparti for de pæne ord. Jeg vil også gerne takke fru Pernille Forchhammer fra Socialdemokratiet, for jeg fornemmer, at Socialdemokratiet har en langt mere positiv og forstående holdning over for denne situation end f.eks. De Radikale.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg tror ikke, det skal lykkes Venstres ordfører, hr. Jørgen Winther, at skyde en kile ind mellem Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet på dette punkt.

Men jeg gik herop for at bede hr. Jørgen Winther bekræfte, at Venstre var en del af det flertal, der vedtog en køreplan i Udenrigsudvalget i august.

Jeg vil også bede hr. Jørgen Winther bekræfte, at Venstre var bekendt med faseinddelingen med de betingelser, som var opført i køreplanen. Og så vil jeg bede hr. Jørgen Winther bekræfte, at Venstre ikke tog forbehold over for punktet om EF i den køreplan, som blev vedtaget med Venstres stemmer i august måned.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Efter at have hørt Venstres ordfører går det op for mig, i hvor ulykkelig en situation udenrigsministeren egentlig er.

For det er ikke bare oppositionen, der vildleder ministeren, men Venstres ordfører vildleder nu også ministeren ved at fortælle, hvad Venstres holdning er til noget, som Venstre har taget lige det modsatte standpunkt til i udvalget.

Det er klart, at Venstre i Udenrigsudvalget har sagt ja til køreplanen og dermed også til, at det venteforbehold, som Danmark har taget i forhold til EF omkring sanktionerne, skal fastholdes. Der må man nok sige, at det kunne være, at man skulle holde lidt flere gruppemøder i Venstre.

(Kort bemærkning).

Jørgen Winther (V):

Jeg vil sige til fru Pernille Forchhammer, at Venstre er bag den nuværende køreplan i udvalget. Men jeg vil også gerne sige, at hvis man opretholder en køreplan, når landskabet ændrer sig og vejene ændrer sig, er man ikke videre klog, så er man nærmest dum.

Jeg vil gerne pointere, at forhistorien er, at vi havde et berømt tagselvbord – det siger jeg ikke for at drille De Radikale, det passer bare godt i tankegangen her. Det var sådan, at hvis man havde mulighed for at ønske sig nogen opblødning af sanktionerne, er jeg helt sikker

[Jørgen Winther]

på, at der ikke var uenighed mellem udenrigsministeren og Venstres ordfører på dette punkt.

Vi siger ja til en opblødning af sanktionerne, og hvis det er sådan, at man kan se, at landskabet har ændret sig, så kom bare på talerstolen! Vi har møde i Udenrigsudvalget om en halv times tid.

Venstre er klar til at ændre på køreplanen, men vi stod bag den, fordi det var, hvad vi kunne få frem dengang.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg kan stadig væk ikke forstå, hvordan man kan tilslutte sig en køreplan og så stå heroppefra og underkende delelementer af den køreplan, når man ikke i sit betækningsbidrag har taget forbehold og vist sin skepsis over for de punkter i køreplanen.

Jeg vil også gerne sige til Venstres ordfører, hr. Jørgen Winther, at hvis Venstre ønsker at ændre den køreplan, er det i Udenrigsudvalget, man kommer med et forslag. Man beder om, at sagen bliver taget op. Det har partiet Venstre eller hr. Jørgen Winther mig bekendt ikke taget initiativ til.

(Kort bemærkning).

Jørgen Winther (V):

Da man godt må citere, hvad man selv har sagt på udvalgmøder, vil jeg gerne citere mig selv. Jeg har sagt flere gange, at Venstre og regeringen var klar til at ændre på køreplanen, hvis der var partier, der ønskede det. Vi er klar til at forhandle om det når som helst.

Hvis fru Pernille Forchhammer ikke kan forstå det, kan jeg ikke forklare det for hende.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Har partiet Venstre bedt om at få sat sagen på dagsordenen? Eller har man snakket lidt i krogene?

Ebba Strange (SF):

Inden jeg forholder mig til udenrigsministerens forslag til lovændring, vil jeg kommentere den sidste ordveksling.

Nu har både Kristeligt Folkeparti og Venstre givet udtryk for, at de ønsker køreplanen ændret. Begge partierne står bag køreplanen.

Det er hr. Jørgen Winthers sidste bemærkning, der får mig til at starte med det her. Efter alle de erfaringer, jeg har i politisk håndværk, er det sådan, at det er den part, der ønsker en tekst ændret, den part, der ønsker en lov ændret, den part, der ønsker at ændre en beslutning, som én gang er truffet – det er den part, der kommer med et forslag til, hvordan man ønsker den beslutning ændret, og så forholder andre sig til det.

Sådan har jeg arbejdet i de 20 år, hvor jeg har arbejdet med disse ting. Og jeg mener, det er en hensigtsmæssig måde at arbejde på. Det er jo ikke til for nogen, som ikke har behov for at ændre en tekst eller et forslag, eller hvad det nu er, der skal ændres, at gætte sig til, hvad det er, man vil have os til at lave. Noget, som vi ikke selv har behov for at lave.

Så jeg venter med interesse at se noget på papir om, hvordan man fra Kristeligt Folkepartis eller Venstres side ønsker køreplanen ændret. Det kan vi så bruge som baggrund for en debat i Folketingets Udenrigsudvalg.

Vi har intet behov for ændringer, heller ikke af loven, og derfor har vi det svært med udenrigsministerens forslag til ændring af loven. Med hensyn til det lovforslag, som vi behandler, vil jeg sige, at fru Agnete Laustsen har ret i, at med udenrigsministerens forslag får vi den generelle dispensationsadgang, som fru Agnete Laustsen naturligvis er glad for, men som vi i SF er meget bekymrede for.

Vi har sagt offentligt i forbindelse med drøftelser af Skamolsagen, at vi ikke er interesseret i at åbne for en generel dispensationsadgang.

Derfor er vi mere tilhængere af det, fru Agnete Laustsen kalder en lex Skamol, og som jeg godt kan forstå at fru Agnete Laustsen ikke bryder sig om. Det gør jeg i virkeligheden heller ikke. Jeg synes ikke, det er klædeligt, hvis man i lovgivningen har sådanne helt præcise henvisninger til enkelttilfælde.

Alligevel er det det, vi vil forsøge, når vi får sagen op i udvalget. Vi vil prøve, om vi kan ændre ministerens forslag, således at det ikke bliver en generel dispensation, vi åbner for, men en dispensation, som lige præcis kan hjælpe den virksomhed, som det nu handler om.

[Ebba Strange]

Det kan vi kritiseres for, og jeg tager kritikken til mig. Men derfor vil jeg også opfordre ministeren til snart at svare på det spørgsmål, som ligger i Udenrigsudvalget. Det, ministeren bygger på, det, udvalget bygger på, er alene en henvendelse fra virksomheden. Det er ikke et svar fra ministeriet på, hvad ministeriet egentlig kan oplyse om forholdene for denne virksomhed. Det har vi ikke fået svar på.

Da vi ikke har det, vil vi fra SF's side ikke love at støtte det foreliggende forslag. Jeg mener også, at sagen kunne løses på en anden måde, selv om man ville hjælpe Skamol, men det kommer vi med ændringsforslag til, når vi får sagen op i udvalget.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Det skal ikke stå uimodsagt, at fru Ebba Strange ikke kan huske, hvad jeg har sagt.

Jeg ønsker ikke at blive slået sammen med Venstre i ønsket om ændring af køreplanen. Det var hr. Jørgen Winther, der talte om, at køreplanen skulle ændres. Jeg har ikke udtrykt ønske om at få køreplanen ændret. Tværtimod, jeg har sagt, at jeg står ved den. Jeg ønskede den overholdt, og det vil sige, at jeg ønskede, at vi skulle have noget til at køre. Det er det, en køreplan er beregnet til. Det er udvalget, der skal diskutere, hvornår man anser forudsætningerne for opfyldt, før man kan tage det næste skridt.

På den anden side har jeg heller ikke modsat mig det, hvis et flertal ønsker at ændre køreplanen. Det kan være ganske naturligt, at man eventuelt gør det, men jeg har ikke talt for, at man skulle gøre det, for jeg ser ikke nødvendigheden af at gøre det lige nu.

Jeg mener, at vi inden for køreplanens rammer ville være i stand til at vurdere det sådan i udvalget, at vi kunne tage et skridt. Men det er et spørgsmål om, hvordan udvalget vurderer det.

Når jeg tager ordet nu, er det udelukkende for at tilbagevise, at jeg skulle have efterlyst en ændring af køreplanen. Det har jeg ikke. Det vil fru Ebba Strange kunne se ved at læse, hvad der er blevet sagt. Her bliver det heldigvis skrevet op, hvad man har sagt.

(Kort bemærkning).

Agnete Laustsen (KF):

Jeg vil gerne følge det op, som hr. Glønborg siger, for det er rivegalt, at det, vi diskuterer her, er spørgsmålet om at ændre køreplanen. Det er ikke det, nogen ønsker. Den står vi alle sammen bag. Vi havde hellere set noget andet fra konservativ side, men det var det bedste, vi kunne få ud af det på det tidspunkt.

Det er ikke køreplanen, der skal ændres. Det, udvalget nu skal tage stilling til, er, om de forudsætninger, som er opstillet i pkt. 1, pkt. 2 og pkt. 3, er ved at gå i opfyldelse, sådan at vi kan tage de konsekvenser, som ligger i de forskellige punkter. Det mener jeg at de er på en række områder. Derfor ønsker jeg, at vi får sagen taget op på næste møde i Udenrigsudvalget, så vi hver for sig kan vurdere ud fra de oplysninger, vi måtte have om udviklingen i Sydafrika, om der er grund til, at vi effektuerer.

Om det skal være fase 1, der kommer før fase 2, er jeg ikke helt sikker på, for visse af de betingelser, der er opstillet, relaterer til køreplanens fase 2. Men det er det, vi skal diskutere i udvalget, det er ikke spørgsmålet om at ændre køreplanen – den har vi sagt ja til for better and for worse – men det er forudsætningerne.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Jeg har sådan set ikke været i tvivl om, hvad fru Agnete Laustsen sagde, for det var klart nok, men hr. Glønborg har jeg åbenbart helt misforstået. Alligevel mener jeg det, jeg sagde under mit ordføreriindlæg: at det må være dem, der ønsker ændringer, der kommer med forslaget i udvalget. De kan ikke forvente, at vi andre skal gøre det.

Hvis man ønsker at løfte nogle af sanktionerne, må jeg i hvert fald forstå hr. Glønborg sådan, at det er det, han ønsker. Ønsket om at løfte nogle af sanktionerne nu må komme fra dem, der ønsker at løfte nogle af sanktionerne nu.

Det ville være at slå for mange knuder i mig selv, hvis jeg skulle komme med et forslag, som jeg ikke selv stod bag. Så forventer vi det i stedet for, hr. Glønborg.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

[Duetoff]

Det er ved at blive en lidt træls debat, idet både Det Radikale Venstre, Socialdemokratiet og SF bliver ved med at fortælle, at hvis nogen vil ændre køreplanen, kan de bare taget det op i udvalget.

Men så vidt jeg har forstået på de tre partier, har alle tre partier stået her i dag og fortalt, at der ikke var sket noget som helst i Sydafrika, som gør, at de vil ændre deres holdning. Det er da rigtigt. Så kan vi fra nu af og til dommedag diskutere i udvalget, men der er jo rent faktisk et flertal, der ikke vil noget som helst, og så er det rent tidsspilde.

I stedet for at klandre Venstre og andre for ikke at tage tingene op i udvalget, skulle de tre partier hellere klandre sig selv for, at man ikke har set, at verden har ændret sig.

Formanden:

Fru Pernille Forchhammer har ordet for en kort bemærkning, og så går vi tilbage til ordførrækken.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Vi har ikke sagt, at der ikke er sket noget i Sydafrika. Det, vi sætter spørgsmålstejn ved, er, om betingelserne for opfyldelse af fase 1 er opfyldt. Der er forskel.

Annette Just (FP):

Det har været en ejendommelig debat at overvære. Når jeg siger det på den måde, er det, fordi jeg har følt, at jeg lige så godt kunne læne mig tilbage og lytte til, hvilke signaler der ville komme fra det flertal i Folketinget, som absolut vil fastholde sanktionerne mod Sydafrika, uanset hvad der sker.

Det er helt klart fremgået, at der ikke er sket noget, som kan rokke ved hverken Socialdemokratiet, De Radikale eller SF. For dem er det ligegyldigt, hvor meget de sorte lider. Det er ligegyldigt for dem, hvordan det går med den fattige del af befolkningen i Sydafrika, og det er ligegyldigt for dem, hvordan man kæmper for at få de nye ophævelser af apartheid igennem i Sydafrika.

Men o.k., så må vi leve med sådan et flertal; det er vi næsten piskenoedt til. Men én ting er helt sikker: at Fremskridtspartiet ikke er med i den køreplan; Fremskridtspartiet er ikke med i

det flertal, det er helt sikkert. Vi vil fortsat kæmpe for at få ophævet den EF-blokade, som Danmark stadig har over for sanktionspolitikken.

Der er sagt meget om køreplan og om, at den ikke kører; det vil jeg ikke gentage. Men jeg undrer mig over, at man fra Socialdemokratiets side kan sige, at man vil se på udviklingen i Sydafrika, uden at man opdager, at der rent faktisk er sket en masse. Jamen det er forbløffelse, det er undren, det er måben over, at Socialdemokratiet overhovedet ikke følger med i det, som er sket, og som det er skyld i vil ske fremover.

Hvad er det, der sker? Er det kun arbejdspladser i Sydafrika? Nej, det er arbejdspladser i Danmark. Jeg har altid troet, at Socialdemokratiet kæmpede for arbejdspladser i Danmark. Men vi har herved fået konstateret, at der kun er én eneste undtagelse fra Socialdemokratiets hamren imod danske arbejdspladser, og det er altså et sted på Mors. Jeg vil garantere for, at vores gruppeformand i Fremskridtspartiet er lykkelig for, at man fra Socialdemokratiets side i det mindste siger: O.k., det ene sted, på Mors, vil vi godt være med til at ophæve sanktionerne for.

Heldigvis – og det vil jeg takke udenrigsministeren for – er der lavet et forslag til ændring af loven om sanktioner mod Sydafrika, som kan bruges af flere. Men desværre skal det et flertal i Udenrigsudvalget til for at åbne det for andre end lige det ene sted, på Mors.

Jeg håber stadig væk, at også Socialdemokratiet, De Radikale og til nød SF vil forstå, at dette ikke kun drejer sig om de sorte i Sydafrika. Det drejer sig også om arbejdspladser i Danmark, altså arbejdspladser både i Sydafrika og i Danmark. Det drejer sig om at tjene penge, men det er der ikke mange i de tre partier der har fattet.

Duetoff (CD):

Vi havde i CD en ganske kraftig diskussion om dette forslag, og vi var ved at beslutte at stemme imod forslaget. Det var vi, fordi vi synes, det er dobbeltmoralisk. Det er et forslag, hvor det er skammeligt, at man gerne vil hæve sanktionerne, når det drejer sig om virksomheder i Danmark, der lider, men ikke vil hæve sanktionerne på et tidspunkt, hvor det er de fattige sorte i Sydafrika, der lider.

[Duetoft]

Vi kan ikke lide, at man skal lave lovgivning i Danmark på dette område alene ud fra, hvad der rent egoistisk tjener det danske samfund bedst – eller en virksomhed på Mors, eller hvor det end måtte være. Så der var ganske stærke grunde til at sige nej tak til dette forslag.

Men der er selvfølgelig en anden side af forslaget, og det ender da også med, at vi stemmer for det. Der er en signalvirkning i det. Der er et lille signal, hvis man gennemfører disse muligheder, også for at udnytte dispensationerne i en periode; så det viser dog, at der er en eller anden bevægelse i dansk politik.

Det er trist, at EF-siden er taget ud, det er trist, at vi stadig væk her kan blokere for EF-beslutningen. Men der ville dog være nogle muligheder for at få nogle signaler sydpå, og vi opfatter forslaget lidt som et murbrækkerforslag, altså som et forslag, der er første skridt på vejen, et forslag, der kan lempe nogle generelle sanktioner på et senere tidspunkt. Og under den forudsætning kan vi selvfølgelig være for det, selv om vi ved, at et flertal herinde åbenbart ikke vil noget som helst alligevel.

Jeg vil gerne sige til udenrigsministeren, at det jo ikke er udenrigsministeren, vi skal klandre for det, for vi ved godt, at udenrigsministeren gerne ville være gået videre også i EF-sammenhæng. Men vi synes ikke, det er særlig pyrdeligt for Danmark, når vi på grund af danske erhvervsinteresser vil hæve sanktionerne i stedet for at hæve dem af hensyn til de mennesker i den fattige del af den sorte befolkning i Sydafrika, der faktisk bliver ramt ganske hårdt af dem. Men o.k., kan vi bruge dette som et signal om, at der dog ikke kun er dårlighed i Danmark, kan det måske være lidt brugbart. Men ministeren kan jo ikke gøre andet end det, der er flertal for i Danmark, og det er der så ikke noget at gøre ved.

Vi kan jo håbe på, at Socialdemokratiet ved lejlighed kommer til at tænke sig om. Jeg tror faktisk, at det er det parti blandt de tre søstre eller brødre, eller hvad vi skal kalde dem – sanktionsbrødre – som i virkeligheden er mest bevægeligt og mest fornuftigt på dette område. Så jeg håber, at der snart kommer post fra ANC, så man måske kan få et andet synspunkt i Socialdemokratiet.

Jørgen Estrup (RV):

Jeg kunne ikke lade være med at bemærke,

at CD og CD's ordfører alligevel faldt for den nemme løsning, da valget var imellem dyd og bekvemmelighed. Men det var måske heller ikke så overraskende.

Det har ikke just være den mest klare og oplysende debat, jeg har oplevet i Folketinget, men et par ting er der dog vel kommet klarhed over. Der er for det første kommet klarhed over, at der fortsat er et stort, bredt flertal bag køreplanen, som muligvis omfatter begge regeringspartierne, men det er jeg dog lidt i tvivl om. Jeg forstår, at Det Konservative Folkeparti stadig er med som støtte, men Venstre er jeg lidt i tvivl om. Det er muligt, at det er udenrigsministeren, vi skal spørge for at få et klart svar, hvis udenrigsministeren har haft gruppemøde for nylig.

Men derudover er der i hvert fald kommet klarhed om, at det ikke er Udenrigsudvalget, der har opfordret ministeren til at fremsætte dette lovforslag, og det var jeg glad for at fru Pernille Forchhammer fik sat på plads. Dermed står vi altså med et lovforslag, som udenrigsministeren har bedt os om at tage stilling til, og det tror jeg da vi alle sammen gerne vil gøre på rette tid og sted, når vi har et grundlag for at tage stilling til det.

Udenrigsministeren har flere gange under debatten hørt, at der er stillet spørgsmål i udvalget om den sag, der ligger til grund for det, nemlig virksomheden Skamols problemer, som nogle af os har hørt om i udvalget, men som vi naturligvis ikke kan bedømme blot ud fra en enkelt deputationsforetræde. Dispensationer er jo ikke noget, man udsteder i den blå luft, fordi man måtte have sympati for den ene eller den anden. Dispensationer, og specielt generelle dispensationer, er selvfølgelig noget, man giver, fordi der er et godt beslutningsgrundlag at tage stilling på.

Sådan et beslutningsgrundlag foreligger ikke, og jeg har så sent som i dag rykket vores udvalgssekretær for at bede udenrigsministeren, om han ikke kunne være venlig at svare på det spørgsmål, som har ligget fra før lovforslagets fremsættelse. Det ville være hjælpsomt, hvis Folketinget kunne have et grundlag, som man kunne tage stilling til forslaget på. Det får vi så forhåbentlig.

Det Radikale Venstres holdning til spørgsmålet om dispensation er selvfølgelig, at hvis det viser sig, at der er et behov for virksomhe-

[Jørgen Estrup]

den generelt set – og det sidste har vi slet ikke hørt noget om – vil vi gå positivt ind i en overvejelse. For sagen er den, at da vi i sommer vedtog en køreplan for sanktionsophævelser, sendte vi også et signal, der sagde: Det varer ikke så længe, før Danmark er ude af sanktioner i forhold til Sydafrika.

Vi skal selvfølgelig prøve på at træffe nogle fornuftige beslutninger, og det vil sige, at vi også skal være lydhøre over for virksomheder, der står med et akut problem. Der er ikke nogen mening i at nedlægge arbejdspladser den ene dag og den næste dag ophæve sanktionerne. Så meget fornuft må der vel trods alt være i sagerne. Derfor er vi også fra radikal side parat til at se på problemet, når vi ved, hvad problemet er, når udenrigsministeren har hjulpet os med at forklare, hvad det er for et problem, hvis der er et problem. Men vi er ikke sindet at tage stilling til et lovforslag ud i den blå luft. Det mener jeg heller ikke at Folketinget kan være tjent med; det skaber dog trods alt en vis præcedens for, hvad der skal ske senere.

Glønborg (KRF):

Selv om jeg egentlig ikke er særlig henrykt for baggrunden for dette lovforslag, vil Kristeligt Folkeparti som tidligere bekendtgjort støtte forslaget.

Når jeg siger, jeg ikke er glad for baggrunden, er det ganske enkelt, fordi jeg mener, vi har indført disse sanktioner for at hjælpe den undertrykte befolkning i Sydafrika. Og jeg har ønsket – og deri er jeg enig med flertallet i Folketinget – at vi også skulle bruge afviklingen af sanktionerne som et instrument til at fremme afviklingen af apartheid. Derfor må det stå tindrede klart, at den sidste sanktion ikke skal ophæves, før forholdene er i orden, sådan at vi kan sige: Nu er de helt klart og tydeligt kommet så langt på rette vej, at nu er der ingen vej tilbage.

Baggrunden for at fremsætte dette lovforslag er jo ikke – desværre ikke – at man med denne lov kan hjælpe nogen i Sydafrika; baggrunden er rent egoistisk, nemlig at vi har et problem med en virksomhed her i Danmark. Jeg har en vis respekt for fakirer, men jeg mener dog ikke, at vi altid skal være fakirer. Derfor har jeg ikke noget imod en beslutning, der kan være til gavn både for nogen i Danmark og nogen i Sydafrika, og eftersom jeg mener, at tiden er

kommet til at tage et lille skridt i sanktionsafviklingen, kan jeg dårligt modsætte mig, når der nu kommer et forslag om, at vi tager dette lille skridt. Man behøver jo ikke at gøre dette til moralsk oprustning og sige, at så skal vi have gennemanalyseret hver eneste bevæggrund hos hvert eneste folketingsmedlem og hvert eneste parti. Vi må vel have lov til at sige: Her er et lille bitte skridt, sådan som jeg har ønsket at der skulle tages et skridt. Jeg kan så blot beklage, at det er så lille, for jeg synes godt, at vi kunne have taget et, der var en lille smule større.

Jeg kunne også have ønsket, at baggrunden var, at vi nu gerne ville sende et signal til Sydafrika om, at de var på rette vej. Nu bliver signalet: Vi har et problem i Danmark, det vil vi gerne løse, og så har vi da heller ikke noget imod, at det samtidig giver en lille smule mere kontakt til Sydafrika. Derfor har jeg sådan set med min holdning, hvor jeg ønsker at tage et lille skridt, ingen problemer med at stemme ja, men den lille meningsudveksling, som jeg indledte efter det socialdemokratiske indlæg, var blot begrundet i, at jeg stadig væk synes, at de, der ikke ønsker, at der skal tages noget som helst skridt, må have et lille samvittighedsproblem med det her. Men det må være op til hver enkelt, jeg skal ikke hudflette flere, jeg har sagt nok om den sag. Vi har ikke det store problem, vi kunne have ønsket mere, men her er det lille skridt, og det siger vi tak til.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Nu kan jeg forstå, at Kristeligt Folkeparti støtter den mere generelle dispensationsadgang, som ligger i lovforslaget. Jeg går så ud fra, at Kristeligt Folkeparti også støtter, at en ansøgning om dispensation skal forelægges Udenrigsudvalget, fordi det er det, der står.

Så vil jeg gerne spørge Kristeligt Folkeparti: Har man i partiet gjort sig nogen overvejelser om, efter hvilke kriterier man vil give dispensation? For det bliver en overvejelse, man skal foretage i Udenrigsudvalget, når der kommer dispensationsansøgninger. Der kan komme mange nu.

Formålet med loven i 1986 og den oprindelige dispensationsadgang på 2 år var jo, at virksomhederne fik 2 år til at omstille sig og prøve at finde erstatningsprodukter for det, de tidli-

[Ebba Strange]

gere havde købt i Sydafrika. Det har mange virksomheder så gjort; Skamol har forsøgt og gjort hæderlige forsøg på det, uden at det er lykkedes. Derfor er jeg interesseret i at høre, om Kristeligt Folkeparti har gjort sig nogen overvejelser over, hvad man vil lægge til grund, når man skal vurdere en dispensationsansøgning.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Hertil må jeg ganske ærligt svare, at vi har ikke gjort os nogen særlige overvejelser om den side af sagen, fordi vi – i overensstemmelse med hele min argumentation – egentlig ikke synes, at den er særlig interessant.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Det er sandelig ikke hver dag, et af mine forslag får en så positiv modtagelse her i Folketinget, som vi lige har oplevet det. Og jeg ville vel være et utaknemmeligt skarn, hvis ikke jeg sagde pænt tak. Så lad mig da starte med at sige pænt tak.

Men jeg gør det unægtelig med lidt blandede følelser. Jeg har det nok lidt som hr. Glønborg, at jeg ville da have været meget gladere, hvis jeg havde kunnet se, at det, der havde fået en så positiv modtagelse, havde været en ophævelse af en meget stor del af de sanktioner, Danmark opretholder i strid med, hvad andre lande gør, og at det kunne ske på baggrund af den opfattelse hos et stort flertal i Folketinget, at udviklingen i Sydafrika tilsagde et sådant skridt. Det havde da egentlig været meget rarere. For jeg må nok være enig med både hr. Glønborg og hr. Duetoft, når sidstnævnte bruger udtrykket, at det er jo ikke nogen særlig prydelig baggrund, der er for forslaget her i dag.

Jeg fik en lidt dårlig smag i munden, da jeg hørte Socialdemokratiets ordfører. Det må jeg sige rent ud. Det er, som om det store parti efterhånden er begyndt at følge den tese, at hvis moral er godt, så må dobbeltmoral være dobbelt så godt. Og i denne sag kan man vel sige med det gamle ord, at her står moralen på et lavt, men behageligt standpunkt.

Jeg kan ikke gå ind i det, som hr. Jørgen Estrup ønskede jeg skulle give svar på, og som der er stillet spørgsmål om, nemlig hvor vigtigt det er for den virksomhed på Mors, der er

kommet i klemme, og hvor stort behov de har, hvilke lagre de har. Jeg ved ikke, om hr. Jørgen Estrup har forestillet sig, at jeg skulle tage derop med tekniske eksperter og tælle op, hvad de har af lager.

Men det er jo slet, slet ikke det, det kommer an på i diskussionen. Ja, det er vel dybest set de brudflader, som efterhånden begynder at dukke op i hele baggrunden for overhovedet at have sanktioner.

Det er på den anden side klart, at når en virksomhed er kommet i klemme, skal man finde en løsning på dens problem. Det er klart. Det ville dog bare være lykkeligt, hvis de, der i sin tid maste denne lovgivning igennem, havde tænkt sig lidt bedre om.

Hr. Jørgen Estrup har opholdt sig meget ved, hvem det egentlig er, der har bedt mig om at komme med dette lovforslag. Er det et flertal i udvalget, der sådan mere formelt har gjort det, eller hvad? Jeg må sige til hr. Jørgen Estrup, at jeg har jo lyttet til debatten. Jeg har forsøgt at lytte til fuglenes sang, og hvis hr. Jørgen Estrup går uden for folketingssalen og ser, hvad den onde maler har skrevet på væggen lige til højre for døren, vil hr. Jørgen Estrup se den velkendte sentens, at »den, der forstår fuglenes sprog, kan blive minister.« Så jeg forfatter altså, at jeg her har lyttet til fuglenes sprog og reagerer derpå, uden at jeg af den grund skal gå dybere ind i, hvor i fugleverdenen Socialdemokratiets ordfører skal placeres.

Men om selve lovforslaget må jeg sige, at det er en ganske naturlig ting, at der må blive tale om en generel adgang til dispensation for danske virksomheder, også selv om fuglekoret har haft baggrund i en enkelt virksomheds konkrete problem. Der må vi altså respektere princippet om lighed for loven. Vi kan ikke lovgive for en enkelt virksomhed.

Så vil jeg trække et andet punkt i lovforslaget frem, nemlig det, der står i bemærkningerne, at indførsel af jern, stål og guld er undtaget fra adgangen til dispensation. Det skyldes, at Danmark siden april i år har opretholdt et venteforbehold over for de øvrige EF-landes ønske om at ophæve dette forbud. Og min holdning på det punkt er vistnok klar og velkendt. Det er de andre EF-landes også. De finder, det er urimeligt, at Danmark, der i øvrigt på grund af sin egen helt enkeltstående lovgivning aldrig ville blive ramt eller blive berørt af ophævelsen

[Udenrigsministeren]

af dette EF-forbud, vil forhindre de andre i at genoptage handel.

Jeg har længe argumenteret for, at vi hæver dette venteforbehold; derfor er det med interesse, jeg hører den debat, der begynder at opstå om, hvorvidt den køreplan, man har lavet, nu også er udtryk for en eviggyldig visdom, eller om man er villig til at ændre den i takt med, at den virkelighed, den har skullet tage stilling til, har ændret sig. Derfor vil jeg meget gerne til støtte for den diskussion, som jeg forstår man nu vil tage i Udenrigsudvalget om dette spørgsmål, give en beskrivelse af situationen i Sydafrika og argumentere for, hvorfor jeg finder, at det er nødvendigt helt at ændre på køreplanen på grund af ændrede forudsætninger, og hvor jeg også vil argumentere for, at man i virkeligheden kan sige, at de senere faser i køreplanen, som giver mulighed for visse lettelser, måske tegner til at være opfyldt før de tidligere faser i køreplanen.

Efter min opfattelse er der grund til at glæde sig over, at forhandlingsprocessen i Sydafrika har bevaret sit momentum, og den er nu kommet ind i, hvad man nok tør kalde en god cirkel. Det foreløbige højdepunkt blev nået her i slutningen af november med den endelige forberedelse af flerpartskonferencen – det er den, man nu kalder Konventet for et Demokratiske Sydafrika. Ser vi lidt tilbage, er der inden for bare det sidste halve år sket endog meget væsentlige fremskridt i Sydafrika. Med udgangen af juni i år ophævede det sydafrikanske parlament den lovgivning, der udgjorde apartheids legale grundlag. I juli holdt ANC for første gang i årtier kongres på sydafrikansk jord, og den kongres betød en markant fremgang for den pragmatisk indstillede del af organisationen ANC, og man bekræftede en moderat linje. Det er velkendt, at der er flere fløje inden for ANC; det nævner jeg for dem, der er så påvirkelige af, hvem de nu taler med i ANC.

I begyndelsen af september undertegnede Sydafrikas regering og FN's flygtningehøjkommissær en aftale om de eksileredes hjemvendt til Sydafrika, og midt i september indgik den sydafrikanske regering, ANC og Nkata den meget vigtige fredsaf tale til bekæmpelse af det aktuelt mest brændende problem, Sydafrika står over for, nemlig den omfattende vold. Som nævnt tog parterne i slutningen af november hul på den sidste og helt afgørende fase i

processen hen imod etablering af et demokratisk Sydafrika, og ved et forberedende møde i Johannesburg enedes de vigtigste politiske grupperinger i Sydafrika om en dagsorden om deltagelse, om formandskab, om procedurer for demokratikonventet, der starter den 20.-21. december. I forbindelse med åbningssamlingen i dette demokratikonvent er det tanken at udsende en hensigtserklæring, der angiver konventets hovedtemaer og vigtigste mål, og blandt de emner, man regner med kommer i denne erklæring, er bl.a. følgende:

»at Sydafrika skal være et forenet, demokratisk, ikkeracedelt samfund,

at alle skal have samme statsborgerskab,

at der skal være almindelig stemmeret baseret på princippet om én person én stemme, og at der skal være valg efter forholdstalsmetoden,

at der skal oprettes et uafhængigt domstolsystem,

at der skal udfærdiges et menneskerettighedskapitel«.

Det er dog ikke så lidt. Set i et lidt længere perspektiv er det jo væsentligt, at den tillid imellem hoveddaktørerne, Nelson Mandela på den ene side og præsident de Klerk på den anden side, den tillid, der jo en overgang så ud til at være truet, nu synes at være genetableret. Efter det forberedende møde den 29.-30. november gav Mandela præsident de Klerk sin uforbeholdne opbakning som leder af forhandlingerne om demokrati i Sydafrika, og alliancen mellem disse to nøglefigurer i sydafrikansk politik i dag synes at være så stærk, at den vil kunne bære forhandlingerne igennem.

Men netop dér er det så vigtigt for os, der gerne udefra vil påvirke situationen, at vi er opmærksomme på det, hr. Glønborg også nævnte, nemlig det utrolig stærke pres, præsident de Klerk er udsat for fra højrekræfterne, et pres, som jo helt klart forstærkes af, at der er lande, der ikke vil se, hvad der sker, og i lighed med Danmark altså ønsker at opretholde sanktioner og andet. Det kan kun fremme højrekræfterne, det kan kun bremse den gunstige udvikling, der er sat i gang. Det siger jeg med dyb alvor til de mennesker her i Tinget, der fastholder deres partier på en holdning, der hører fortiden til, og som er endt med at komme til at bekæmpe de mål, man oprindeligt har sat sig selv.

[Udenrigsministeren]

Jeg synes også, det er værd at bemærke, at ANC anlægger en klart positiv vurdering af forhandlingsforløbet. Efter det forberedende møde sidst i november udtalte organisationens generalsekretær Ramaphosa, at mødet havde vist, at nationale interesser havde fået forrang frem for snævre partiinteresser, og han fortsatte, at Sydafrika nu tilbagelagde den sidste mil i en uafvendelig proces.

Sydafrikas forhold til omverdenen er også ved at blive normaliseret. Der er en række lande, som har ønsket at understøtte afskaffelsen af apartheid, og som aktivt bidrager til opbygningen af det nye demokratiske Sydafrika ved at lempe på deres sanktionslovgivning. Tag den nordiske kreds: Finland har i juni ophævet sine handelssanktioner, i Island har man nu udarbejdet et forslag til ophævelse af Islands handelsboykotlov. I juli i år har USA ophævet de fleste af sine sanktioner. Sidst i oktober har Commonwealthlandene ophævet *people to people*-sanktionerne, det vil sige konsulære og visamæssige restriktioner, boykot mod kulturelt og videnskabeligt samarbejde og de forbud, der var mod fremme af turisme og direkte flyforbindelser. Her i oktober har Japan ophævet størstedelen af sine økonomiske sanktioner. De østeuropæiske og centraleuropæiske lande har også igennem længere tid intensiveret deres økonomiske, handelsmæssige og politiske forbindelser med Sydafrika. Irland har den 1. november ophævet sine handelssanktioner, det vil sige et forbud, som de havde mod import af frugt og grønsager. Den irske handelsminister har for øvrigt lige været på besøg i Sydafrika. Det nye demokratiske Zambia har bekendtgjort, at det i fuld åbenhed ønsker at intensivere sit i forvejen omfattende økonomiske samkvem med Sydafrika, og en hardliner i frontlinjestatssamarbejdet som Zimbabwe er nu inde på det samme. Sydafrikas samhandel med de afrikanske lande øgedes for øvrigt sidste år med omkring 25 pct.

Så vil jeg endelig fremhæve, at ANC har reageret overordentlig moderat på den omsiggribende gradvise ophævelse af sanktionerne. Der er ingen tvivl om, at ANC er delt på dette spørgsmål, men indflydelsesrige kredse har indset, at sanktionsinstrumentet nu er ved at have udspillet sin rolle, og baggrunden er de enorme sociale og økonomiske problemer,

Sydafrika står over for, problemer, som ANC inden for en overskuelig fremtid vil få et betydeligt medansvar for at løse.

På den baggrund er det helt uforståeligt, at et flertal her i Folketinget har fastholdt sin helt ubevægelige holdning til udviklingen. Og så nytter det ikke, som flere har villet gøre her, at komme og påstå, at der ikke er nogen, der har forsøgt at rukke ved det. Det har været diskuteret utallige gange både her i folketingssalen, i udvalget og andre steder. Det er ingen undskyldning at blive stående fast på en fortidig position, at andre ikke har været dygtige nok til at skubbe én. Det er et lidt ynkeligt argument, og det siger jeg især til fru Pernille Forchhammer, der her var vældig forarget over, at ingen var kommet med nogle forslag, hun kunne tage stilling til.

Denne køreplan, som et flertal i Folketinget udarbejdede i midten af august, en køreplan for afvikling af sanktioner, og som et meget bredt flertal tilsluttede sig, fordi det dengang var det bedste, der var muligt, om den kan man i dag konstatere, at de forudsætninger, som planen dengang byggede på, nu er afgørende ændret; det turde fremgå af den redegørelse, jeg lige har givet af den samlede situation. Udviklingen i Sydafrika er forløbet hurtigere og anderledes, end man havde mulighed for at forudse i august, og jeg håber meget, at den politiske enighed, som jo dengang gjorde det muligt at opstille køreplanen, også vil være til stede nu, så vi kan få opstillet en ny afviklingsplan, der stemmer overens med dagens politiske realiteter i Sydafrika, og som forhindrer, at vi kommer til at spænde ben for den demokratiske udvikling, som vi jo siger vi gerne vil støtte.

Jeg vil specielt sige, at med enigheden om at indkalde Demokratikonventet den 20.-21. december og med de udviklingstegn, der ligger omkring dette demokratikonvent, må man sige, at udviklingen i Sydafrika i virkeligheden stærkt har nærmet sig den situation, der i køreplanen for afvikling af danske sanktioner er beskrevet som anden fase. Så kan man sige, at det da fortsat kan diskuteres, om alle betingelser i første fase er opfyldt, og dér tænker jeg især på den diskussion, der har været omkring politiske fanger.

Men for øvrigt bedes man bemærke, at hverken ANC eller andre væsentlige parter i Sydaf-

[Udenrigsministeren]

rika længere anser dette spørgsmål for at være en hindring for deltagelse i Demokratikonventet. Men vi er altså dér, at der er diskussion om, hvorvidt første fases betingelser er opfyldt. Regeringen vil nok mene, at de stort set er opfyldt, men i virkeligheden burde der ikke være diskussion om, hvorvidt anden fases betingelser er ved at være opfyldt, så udviklingen er altså ved at have vendt fuldstændig op og ned på den køreplan, Folketinget har lavet.

Derfor hilser jeg det velkommen, at man nu vil se på køreplanen. Forhåbentlig vil man gøre det med friske øjne, så vi hurtigt kan få iværksat de foranstaltninger, der for øjeblikket er opført under planens to første faser, og jeg vil specielt bede om, at man på mødet i dag tager stilling til spørgsmålet om, hvorvidt Danmark skal fortsætte med at opretholde sit venteforbehold over for de andre EF-landes ophævelse af en sanktion. Det er en stadig mere uholdbar situation, vi har bragt os selv i.

En sidste bemærkning til fru Pernille Forchhammer, der gerne vil have, at Udenrigsudvalget skal overtage administrationen af disse spørgsmål fra industriministeren. Det er klart, at det kan regeringen ikke uden på afgørende vis at bryde med grundloven, og den vil vi passe meget på at overholde, stol trygt på det!

Pernille Forchhammer (S):

Vedrørende det sidste vil jeg nu stille spørgsmål i udvalget. Så får jeg vel et skriftligt svar fra ministeren, og så må vi se, hvordan det kan komme til at hænge sammen.

Jeg blev egentlig lidt ked af at høre, at ministeren kaldte mit argument for ynkeligt og sagde, at ingen af de partier, som heroppefra kritiserede køreplanen, havde taget initiativ til at forsøge at ændre den igennem Udenrigsudvalget. Det var ikke et argument, der skulle tjene som undskyldning for Socialdemokratiets politik. Nej, det var et argument, som skulle tjene som undren over, at man står heroppe og kritiserer den køreplan, man selv har været med til at stemme for, og at man så ikke har taget initiativer til at ændre den i Udenrigsudvalget. Det undrer mig, at man fra regeringspartierne og også fra Kristeligt Folkepartis side vælger at fremlægge sin kritik her i salen under en debat om et lovforslag, der drejer sig om dispensationsmuligheder fra sanktionslovgivningen, frem for at tage et initiativ i Udenrigsudvalget.

Jeg glæder mig meget til at se ministerens redegørelse om udviklingen i Sydafrika. Dog undrer jeg mig over, at Udenrigsudvalget ikke har fået denne redegørelse, men at ministeren vælger at stå her på talerstolen under en debat om et andet lovforslag og fremlægge sine synspunkter om køreplanen og udviklingen i Sydafrika generelt.

Jeg vil også gerne sige, at de lande, som ministeren nævnte, for størstepartens vedkommende havde gennemført deres ændringer, før vi vedtog den danske køreplan. Det var regeringen bekendt på det tidspunkt, så jeg mener ikke, det tjener som argumentation for ministeren.

Det næstsidste spørgsmål, jeg vil stille, er til fru Agnete Laustsen og lyder: Hvad skal vi nu tro på: Ministerens synspunkt, at der er brug for at ændre køreplanens struktur, eller den konservative ordførers synspunkt, at køreplanen er god nok, som den er?

Det sidste, jeg skal komme ind på, er spørgsmålet om dobbeltmoral. Det er meget, man må stå model til. Skamol fik blandt få andre virksomheder en dispensation, da vi gennemførte sanktionspolitikken i 1986. De fik 2 år til at forsøge at omlægge deres produktion, sådan at de blev uafhængige af det råstof, vermikulit, som man hentede i Sydafrika. De er nu kommet tilbage og har sagt: Vi kan ikke omlægge vores produktion sådan, som I bad os om at gøre. Det findes ikke andre steder.

I lyset af den udvikling, som vi også aner kender er foregået i Sydafrika, mener jeg, det er en politisk vurdering, om man vil give Skamol en ny dispensation, eller man ikke vil. Jeg mener ikke, der er tale om dobbeltmoral; jeg mener, der er tale om en politisk vurdering i et naturligt forløb i forhold til det, som foregik i 1986.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jamen jeg skal da gerne lette sagen for fru Pernille Forchhammer – denne forvirring om, hvorvidt der skal laves en ny køreplan, eller om den gamle er god nok. Hvis vi kan enes om, at de betingelser, der er ridset op i den første og anden fase, nok kan siges at være opfyldt, vil jeg være fuldstændig villig til omgående at ophæve de forskellige sanktioner, der herefter skal ophæves, og så behøver vi sådan set ikke lave køreplanen om. Det var måske det nem-

[Udenrigsministeren]

meste, og det var måske også det rimeligste, udviklingen i Sydafrika taget i betragtning.

Jeg må også trøste fru Pernille Forchhammer, der er meget forarget over, at tingene skal komme frem her i salen, uden at de først er blevet lagt frem bag lukkede døre i udvalget, med at gøre opmærksom på, at det er det, vi andre kalder åbent folkestyre.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg vil gerne sige til fru Pernille Forchhammer, at dobbeltmoralen efter CD's opfattelse ligger i, at vi nu hej vilde dyr forsøger at gøre noget ved sanktionerne, når det rammer os selv, men ikke kunne drømme om at gøre noget, når vi rammer nogle befolkningsgrupper i Sydafrika, som vi i stedet for skulle hjælpe.

Men den væsentligste grund til, at jeg er gået herop, er, at jeg gerne vil takke udenrigsministeren med udgangspunkt i fru Pernille Forchhammers angreb på udenrigsministeren. Jeg synes, det er rigtigt, at udenrigsministeren gav den redegørelse under denne behandling af, hvad der sker i Sydafrika. Den kunne også være givet i Udenrigsudvalget, men jeg synes, det er sundt, den bliver givet offentligt, fordi der er for mange partier i Folketinget, der går rundt og opfører sig, som om verden ikke har ændret sig, og de åbenbart ikke ved, hvad det er, der foregår i Sydafrika. Derfor skal udenrigsministeren bestemt have tak, fordi man som baggrund for forslaget i dag her fik den generelle redegørelse for udviklingen dernede.

Ebba Strange (SF):

Jeg takker udenrigsministeren for redegørelsen for situationen i Sydafrika. Jeg synes, den var interessant, og jeg er enig i den langt hen ad vejen. Jeg er også overrasket over, så positivt forhandlingsforløbet er startet, og jeg synes også, det er flot, at man kunne enes om en dagsorden for Konventet. Vi kan kun ønske – og det ved jeg hele Folketinget er enig i – at demokratiprocesen fortsætter.

Vejene skilles naturligvis, når man skal vurdere de politiske konsekvenser set fra det danske Folketings side i forhold til den proces, som udenrigsministeren beskriver.

Jeg vil gerne sige til udenrigsministeren – det er sagt af SF's ordfører før, det ved jeg godt, men jeg vil alligevel gentage det – at det

ikke kun er den militante fløj i ANC, SF lytter til, når vi prøver at få et indtryk af, hvordan man vurderer sanktionspolitikken fra sydafrikanske organisationers side. Vi har faktisk lyttet til en lang række organisationer i Sydafrika. Og det indtryk, vi har fået, er, at en række af de organisationer, som har kæmpet for demokrati og frihed i Sydafrika, endnu vurderer sanktionspolitikken som et vigtigt pres at lægge på Nationalistpartiet i Sydafrika for at fremme demokratiprocesen.

Det er jo dér, vores veje skilles. Jeg ved godt, meningerne er delte i ANC, men jeg ved også, at der findes andre organisationer i Sydafrika, som arbejder med disse spørgsmål, og som siger, at det godt kan være et nyttigt og fornødt pres at lægge på Nationalistpartiet indtil videre.

Det er naturligvis en vurderingssag. Og vi er ikke overbeviste om i SF, at udenrigsministeren har ret. Vi mener, det er vigtigt også at høre de andre organisationer, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at nævne Det Sydafrikanske Kirkeråd, som var vært, da jeg sammen med nogle andre folketingsmedlemmer besøgte Sydafrika her for nylig.

Jeg var glad for, at udenrigsministeren til sidst kom i tanker om problemet med de politiske fanger. Det varede længe, men det kom jo da. Jeg ved godt, at ANC har accepteret at gå med i disse forhandlinger, til trods for at spørgsmålet om de politiske fanger stadig væk ikke er løst, men det er det altså ikke. Et andet af de problemer, som hænger lidt sammen med spørgsmålet om de politiske fanger, er jo hele spørgsmålet om de såkaldte homelands' stilling i Sydafrika.

Jeg synes således, der er mange problemer endnu, og udenrigsministeren har i hvert fald ikke overbevist mig med denne redegørelse om, at tiden er inde til at hæve sanktionerne.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg skal lige sige, at jeg kan tilslutte mig fru Ebba Stranges indlæg fuldt ud.

Dernæst vil jeg gøre opmærksom på, at jeg ikke har noget som helst imod, at udenrigsministeren læser en erklæring op om udviklingen i Sydafrika her. Jeg har heller ikke noget imod, at udenrigsministeren læser en erklæring om udviklingen i Sydafrika op i offentligheden el-

[Pernille Forchhammer]

ler vælger at udtale sig til tv eller til radio eller til aviserne om udviklingen i Sydafrika.

Men jeg mener, det er dobbeltmoral, når man bruger en debat som den i dag til at stå her og påstå, at man vil en hel masse ting på dette område i kraft af udviklingen i Sydafrika, når man ikke engang har gjort sig den ulejlig-hed at orientere det udvalg, der skal træffe beslutning om ændringer på dette område, altså når man ikke har gjort sig den ulejlighed at tage initiativer i det udvalg, der eventuelt skal ændre køreplanen. Det synes jeg er dobbeltmoral.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Det sidste vil jeg meget gerne reagere på. Jeg er sikker på, at fru Pernille Forchhammer vil erindre, at jeg i sidste uge var i samråd i Udenrigsudvalget. Der var på grund af forpligtelser andre steder beklageligvis afsat meget stram tid til det pågældende samråd, og det lykkedes desværre ikke at nå frem til det andet punkt i samrådet, for der var en meget stor spørgelyst under det første punkt. Derfor nåede jeg ikke at få sagt det, som jeg så har sagt nu i dag.

Men jeg er egentlig meget glad for, at de ting, jeg skulle have sagt, blev sagt her i fuld offentlighed, for nu er der altså nogle, der ikke længere skal have lov til at gemme sig bag lukkede døre med deres helt fortidige, ulogiske og forkvaklede holdning til, hvad det er, der sker i Sydafrika. Nu skal det frem, hvem det er, der bærer ansvaret for, at Danmark her adskiller sig fra internationale bestræbelser på at fremme den demokratiske udvikling.

Jeg tror også, det kan være ganske sundt for mange i Socialdemokratiet at høre, hvor langt ud partiets ordførere i denne sag efterhånden er kommet i forhold til, hvordan man behandler den sag andre steder. Så måske er dette her i virkeligheden en stor tjeneste at gøre Socialdemokratiet, så der kan komme lidt luft og åben diskussion i det parti også om denne sag.

(Kort bemærkning).

Agnete Laustsen (KF):

Jeg er ligesom udenrigsministeren glad for, at den redegørelse for forholdene i Sydafrika, vi i dag har fået, er kommet frem i så fuld offentlighed. Én ting er, at et udvalg naturligvis altid skal orienteres, men der er nu også den forskel på et udvalgs orientering og hele Fol-

кетинgets orientering, at her når det uden for dette rums fire vægge, hvad der egentlig sker.

Jeg har fået indtryk af de gange, hvor vi har diskuteret sagen, at det ikke er oplysninger om forholdene i landet, man fra socialdemokratisk side har manglet, så det er ikke, fordi man står og siger, at dette her er nyt for én. Jeg tror, man til fulde er orienteret, men jeg er glad for, at også andre er det, fordi vi nu ved, at der er sket utrolig store ting – så store ting, som udenrigsministeren også nævnedes, andre lande har taget til efterretning og indrettet sig på. Om det, udvalget i henseende til køreplanen skal gøre, er at ændre eller omstrukturere, er et spørgsmål om ord – det er ligegyldigt.

Men det, vi naturligvis må forholde os til, når vi har opstillet denne køreplan, er, om forudsætningerne for at gå fra den ene fase til den anden nu er i orden. Nu har vi fået redegørelsen fra udenrigsministeren her i dag. Jeg synes, den er et ganske glimrende oplæg til en debat. Jeg synes, det er lidt vel forhastet, at fru Ebba Strange allerede her i dag siger: Ikke under nogen omstændigheder har det ændret min mening. Nu synes jeg, at de ærede medlemmer skal sætte sig og hver for sig se på, hvad det egentlig er, udenrigsministeren har oplyst, og trods alt måske også tænke en lille smule på, hvorfor vi efterhånden skal være det eneste land, der går enegang og sætter os ud i en skammekrog, hvor vi ærlig talt er til inderlig grin for resten af verden, mens vi hæver fanen så højt, at vi ikke mere kan nå jorden.

Lad os da nu lige prøve både at se realiteterne i øjnene og rette blikket mod det land, som vi jo trods alt med dette gerne vil hjælpe, men som vi nu er i færd med at skade, fordi, som jeg også var inde på det i mit første indlæg, arbejdsløsheden stiger, nøden stiger, der er behov for undervisning, der er behov for en socialforsorg. Og alt dette kan kun fås, hvis landet får en sund og god økonomisk baggrund at virke på. Det kan vi også medvirke til. Lad os nu tænke os lidt om.

(Kort bemærkning).

Jørgen Winther (V):

Det er til fru Ebba Strange, som var inde på spørgsmålet om de politiske fanger, som der jo har været megen debat om. Jeg vil gerne rekapitulere de oplysninger, vi fik i Sydafrika. Der var i løbet af det sidste 1½ år, da vi var derne-

[Jørgen Winther]

de, løsladt i alt 57.000 fanger, fik vi fra flere sider bekræftet. Heraf var 2.500 såkaldte politiske fanger. Vi 5 besøgte Boputhatswana, som vi for nemheds skyld kaldte Bop, og dér så vi, at der var omkring 140-150 politiske fanger på det tidspunkt.

Jeg vil gerne oplyse, at der også i Boputhatswana sker en udvikling på dette område. Senest er 73 af de 74 tilbageværende politiske fanger, som deltog i kupforsøget i Boputhatswana i 1988, blevet løsladt, og det er også den almindelige forventning, at lederen af kupforsøget, Mr. Pearing, vil være ude af fængslet i løbet af 6 uger. Herefter vil der ifølge Mafi King Antirepression Forum være 9 politiske fanger tilbage i Boputhatswana. Det synes jeg også er meget væsentligt at få frem, for de politiske fanger har jo været nært forbundet med hele første fase af køreplanen. I øvrigt må jeg sige, at ANC ikke tager de politiske fanger nær så tungt, som Socialdemokratiet, SF og De Radikale gør her i Folketinget.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Fru Pernille Forchhammer kan tro mig eller lade være, men jeg er opdraget i politik til, at der er visse regler for fairness. Og fairness indebærer bl.a., at man har lov til at angribe hinanden og også ministre på deres politiske synspunkter.

Men jeg synes, det er meget unfair at angribe udenrigsministeren, fordi han ikke ville give udvalget oplysninger om situationen i Sydafrika. Rent faktisk var det mig, der i sidste uge anmodede om et samråd med udenrigsministeren om det.

Da vi under sidste udvalgs møde, 4 minutter før udvalgs mødet skulle afsluttes, var nået frem til det samråd, meddelte jeg, at jeg ønskede at trække det samråd tilbage, fordi jeg syntes, 4 minutter om Sydafrika var for lidt tid. Udenrigsministeren meddelte på det tidspunkt, at han var rede til at tage diskussionen, men jeg syntes altså, at 4 minutter var for lidt.

Jeg er senere blevet spurgt, om jeg ville gentage samrådet, og jeg har svaret nej, ud fra det synspunkt, at debatten er i dag. For når vi har debatten i dag, kan man lige så godt lægge oplysningerne frem her, som man kunne ved at indkalde til samråd enten senere i dag eller her i formiddag. Derfor er det mig som den, der

ønskede samrådet, der har truffet den beslutning, og derfor må jeg sige til fru Pernille Forchhammer, at jeg synes, det er lidt unfair at gå op og angribe udenrigsministeren for det.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg skal begynde med at sige, at udenrigsministeren ikke behøver at bekymre sig om den socialdemokratiske gruppe; jeg har fuld opbakning til den linje, som jeg kører på gruppens vegne i denne sag.

Dernæst skal jeg sige, at jeg er helt enig med hr. Duetoft i, at hr. Duetoft havde indkaldt til samråd om dette spørgsmål engang i sidste uge. Det var ikke udenrigsministeren eller regeringspartierne, som havde indkaldt til samråd, der var ikke taget noget initiativ på de partiers vegne, som står her i dag og siger, at de vil en hel masse på baggrund af udviklingen i Sydafrika, til at ændre sagerne i Udenrigsudvalget. Jeg synes, det er fint, at vi har fået den redegørelse, vi har fået her i dag. Selvfølgelig kan vi bruge den til noget, og vi kan spørge efter den i Udenrigsudvalget.

Men skal køreplanen ændres, skal det foregå i Udenrigsudvalget, og det vil sige, at hvis ministeren vil noget med de ord, han står og siger her fra Folketingets talerstol, og hvis regeringspartierne vil noget med det, de står og siger fra Folketingets talerstol, er det i Udenrigsudvalget, man må henvende sig, hvor vi har mulighed for at analysere oplysningerne og tage stilling til, om betingelserne for udløsning af faserne i køreplanen er opfyldt.

Jeg er helt enig med fru Agnete Laustsen i, at ideen med køreplanen er, at vi løbende skal vurdere, om betingelserne for at igangsætte køreplanens faser er opfyldt.

Til sidst vil jeg gerne spørge, om hr. Duetoft – jeg kan se, at hr. Duetoft er på vej herop – tror, at man på 4 minutter, selv om ministeren havde ønsket at give den redegørelse, ville få en debat, der gjorde det muligt at ændre køreplanen.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Nej, fru Pernille Forchhammer, og derfor bad jeg jo også om, at samrådet blev skubbet. Ja, for det var mig, der havde bedt om det.

[Duetoft]

Men igen, det handler ikke om, hvem der beder om disse samråd. Det, fru Pernille Forchhammer angreb udenrigsministeren for før, var, at udenrigsministeren ikke har orienteret udvalget om den generelle situation i Sydafrika. Det ønskede ministeren rent faktisk at gøre på det udvalgs møde, men jeg ønskede ikke, at det kun skulle være på 4 minutter.

Jeg synes, det er unfair, at fru Pernille Forchhammer igen her angriber både regeringspartierne og udenrigsministeren for disse forhold. Hvorfor i alverden skulle det dog være værre eller bedre, at det var regeringspartierne end mig, der rejste dette spørgsmål?

I første indlæg sagde fru Pernille Forchhammer: »Det er forkert af udenrigsministeren at orientere Folketinget om den generelle situation i Sydafrika; det burde være sket i udvalget«. Nej, fru Pernille Forchhammer, det burde det ikke. Så lad være med at blande tingene sammen.

(Kort bemærkning).

Jørgen Winther (V):

Jeg vil gerne lige følge det op, hr. Duetoft sagde sidst. Som formand for Udenrigsudvalget orienterede jeg fra indledningen om, at vi kun havde 1 time til samrådet, og tilføjede, at hvis man kunne få korte spørgsmål og korte svar, kunne man nå begge former for samråd. Jeg må konstatere, at spørgsmålene gang på gang var meget lange. Jeg vil ikke sige, der var nogen, der bevidst forsøgte at forhindre, at vi kunne få det næste samråd. Hvis der er nogen, der har haft tanken, vil jeg ikke afvise, det måske kunne være en rigtig tanke, men jeg vil bestemt ikke på nogen som helst måde hævde det. Situationen er sådan, at jeg som formand gjorde det maksimalt mulige, for at vi kunne nå begge samråd. Hvis man havde været indstillet på det, havde man kunnet nå begge faser.

Jørgen Estrup (RV):

Jeg har bestemt ikke noget imod, at udenrigsministeren gav den redegørelse. Jeg mener oven i købet, at den var nyttig, men jeg vil alligevel gerne tillade mig at vende tilbage til det, der er sagen i dag, nemlig lovforslaget.

Udenrigsministeren kom jo med en kommentar om, at det spørgsmål, der var stillet i udvalget, kunne han ikke sådan uden videre

besvare, fordi det efter hans mening var alt for specifikt.

Det, der står i det pågældende spørgsmål, er, at udvalget beder ministeren redegøre for regeringens vurdering af firmaet Skamols behov for at få dispensation fra forbudet.

Ja, det er vel ikke mere specifikt eller specielt end det, vi andre skal tage stilling til. Det, der står i det pågældende spørgsmål, er, at man gerne vil høre, om regeringen skulle have en mening. Det er vel ikke så urimeligt at spørge udenrigsministeren, om han har en mening om den pågældende sag, som har givet anledning til al denne ballade. Det hele går sådan set ud på, at vi i udvalget gerne til indledning ville have ministerens mening, og det synes jeg var nyttigt, for det er jo hele baggrunden for vores diskussion om, hvorvidt en eventuel dispensation skal være produktorienteret, eller den skal være generel. Jeg mener egentlig ikke, det er urimeligt at spørge regeringen, om den har en mening om, hvad der er behov for.

Dernæst vil jeg gerne vende mig til det, som var hovedindholdet af udenrigsministerens tale, nemlig køreplanen. Vi fik i hvert fald afklaret én ting, nemlig at udenrigsministeren mener, at der skal en ny køreplan til, hvorimod vi jo altså tidligere kunne forstå, at det ikke var begge regeringspartierne, der mener det, og det måske var nyttigt, at regeringen fik koordineret sine anstrengelser på dette område.

Men jeg synes nok, at udenrigsministeren på forhånd forspilder mulighederne for at få en dialog med Folketingets partier, når han derefter holder et fnysende indlæg med anvendelse af ord som »fortidig«, »ulogisk« og »forkvaklet«. Det er da ikke nogen måde at få en dialog på, hr. udenrigsminister. Det får man et skænderi på, det opnår man ingen resultater ved. Derfor er mit spørgsmål naturligvis til udenrigsministeren: Hvad ønsker ministeren at opnå? Ønsker ministeren, at vi skal have en samlet politik på dette område, eller ønsker ministeren at skabe ballade?

O.k., hvis det er det sidste, kan vi andre ikke undgå det. Jeg synes, at denne sag er for vigtig til, at man blot skal holde moralprædikener. Jeg synes, vi skulle prøve at holde fast i det fælles grundlag for en politik, som blev skabt her i sommer på området, og jeg kan i hvert fald tilsige ministeren, at vi fra radikal side er overordentlig villige til at diskutere den udvikling, der har været i Sydafrika.

[Jørgen Estrup]

Det eneste, det kræver, er, at regeringspartierne formentlig med baggrund i ministerens udtalelser tager et initiativ. Ethvert initiativ vil blive hilst velkomment og vil blive taget op til diskussion. På det grundlag har vi en chance for at få en fornuftig debat. Det har vi ikke, hvis man bruger skældsord.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg forstår nu, at hr. Jørgen Estrup opfatter udtryk som »fortidig« og »forkvaklet« som skældsord. Så tør jeg slet ikke sige, hvad jeg plejer at opfatte som skældsord.

Hvad er jeg ude på? spørger hr. Jørgen Estrup. Jeg er ude på at få en smule bevægelse i tingene, og jeg har oplevet noget meget interessant i dag. Jeg har oplevet, hvordan Socialdemokratiets og Det Radikale Venstres ordførere, der jo har haft en utrolig indflydelse på ikke blot Danmarks rolle i denne sag, men på hele EF's placering, er blevet meget forargede over, at jeg har tilladt mig her i fuld offentlighed at lægge en række kendsgerninger frem.

Man har sagt, at det burde være sket bag lukkede døre i udvalget; hvis jeg virkelig mente det alvorligt, skulle vi have siddet bag lukkede døre og diskutere det. Det efterlader jo et klart indtryk af, at de to ordførere på en eller anden måde må have en dårlig samvittighed, enten over for sagen eller måske – hvad der selvfølgelig er langt alvorligere for dem – over for deres egne grupper, som de jo tydeligt for enhver, der nu hørte debatten i dag, har trukket ud i nogle uholdbare, fortidige og forkvaklede situationer.

Derfor tror jeg egentlig, det var meget godt, at vi fik denne debat her i dag i fuld åbenhed, så de to ordførere ikke længere skal have mulighed for bag lukkede døre at fastholde en situation låst, som er så urimelig. Så måske debatten i dag kan føre til en bevægelse i tingene, og så er jeg glad for, at jeg valgte så milde udtryk, som jeg gjorde fra mit i øvrigt righoldige vokabularium.

Endelig vil jeg meget gerne her og nu besvare hr. Estrups spørgsmål, om regeringen mener, at virksomheden har behov for en dispensation. Så vidt jeg ved, har virksomheden selv henvendt sig til Udenrigsudvalget med en række argumenter for, hvorfor virksomheden har problemer.

Dertil kan jeg ganske klart sige, at regeringen ikke har grundlag for at betvivle rigtigheden af de oplysninger, virksomheden har lagt frem.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg ved ikke, hvor mange gange det er nødvendigt at sige det, men vi har fra Socialdemokratiets side ikke noget imod offentlige debatter om dette emne. Jeg spørger bare ministeren, hvornår han tager initiativer, der underbygger de redegørelser, som ministeren finder anledning til at komme med.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg er sådan set ikke i tvivl om, at ministeren har en anden tærskel for, hvad der opfattes som skældsord, end jeg har. Jeg opfatter »forkvaklet« som et skældsord, men det skal nu ikke skille os ad. Men jeg synes ikke, ministeren skal bruge Folketingets talerstol til at lave citatfusk. Og det var det, der skete.

Jeg begyndte mit indlæg med at sige til ministeren, at jeg var glad for hans indlæg heroppefra. Så skal man ikke komme at sige, at det ønskede jeg ikke. Ministeren ved jo udmærket godt, hvad dette her drejer sig om. Det drejer sig om, hvorvidt han på regeringens vegne ønsker at tage et initiativ til at lave en politik, der kan samle Folketinget, eller han ønsker at sprede. Samle eller sprede, det er ministerens dilemma, og det, ministeren har gjort i dag og ved mange andre lejligheder, er at forsøge at sprede.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Fru Pernille Forchhammer og hr. Jørgen Estrup efterlyser et initiativ. Så må det have undgået de to ordføreres opmærksomhed, at jeg i et tidligere indlæg i dag opfordrede Udenrigsudvalget til på sit møde i dag at tage positiv stilling til spørgsmålet om, hvorvidt Danmark skal opretholde sit helt urimelige venteforbehold over for de andre elleves EF-landes genoptagelse af handelen med Sydafrika af guldmonter og stålprodukter. Det er en handel, som formentlig i en del lande for længst er genoptaget, men hvor det, der er det vigtige i denne sag, er, at det politiske signal ikke mindst

[Udenrigsministeren]

over for den højrefløj i Sydafrika, som kan true præsident de Klerks positive rolle i den demokratiske udvikling, for øjeblikket på grund af et beskedent flertal i det danske Folketing ikke bliver afsendt.

Det var min opfordring, og det er det initiativ, jeg foreløbig har taget. Derudover har jeg antydnet, at jeg også er villig til at være enig med et udvalgsflertal i, at man nu har opfyldt betingelserne i den første og den anden fase, så vi dermed ikke behøver at have besvær med at opstille en ny køreplan – eller sagt på jævnt dansk: Skulle vi ikke tage at blive enige om, at nu er man nået så langt i Sydafrika, at det rigtige initiativ ville være at ophæve de danske sanktioner på linje med, hvad en lang række andre lande har gjort?

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg giver ordet til hr. Jørgen Estrup for en kort bemærkning, idet jeg skønner, at vi nærmer os en afslutning af debatten.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg er ganske enig med formanden. Jeg synes dog alligevel, jeg må kommentere udenrigsministerens bemærkning, hvor udenrigsministeren gentager det, som jeg godt hørte udenrigsministeren sagde i første omgang, nemlig at han ville opfordre udvalget til at tage venteforbeholdet op. Jeg troede, det var en fortaelse, for udenrigsministeren har dog været medlem af Folketinget i ganske mange år. Jeg har aldrig hørt om, at det er den sædvanlige måde, man kommunikerer med udvalgene på, at udenrigsministeren siger, han fra Folketingets talerstol vil bede udvalget om at gøre dette eller hint. Jeg har hørt om, at man prøver at tage nogle initiativer gennem udvalgsmedlemmerne, hvis regeringspartierne udvalgsmedlemmer måtte være enige i det. Derfor vil jeg foreslå udenrigsministeren, at han følger de normale procedurer i Folketingets udvalg; det ville lette det alt sammen for hele Folketinget.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Dertil må jeg sige, at hvis der er nogen, der føler sig brøstholden over, at man i en åben debat på landets frieste talerstol her i folketings salen kommer med en opfordring til, hvad

et politisk flertal skulle gøre, så har vedkommende måske siddet lidt for længe herinde og er groet lidt for fast i et stivnet politisk system.

(Kort bemærkning).

Jørgen Winther (V):

Hvis hr. Jørgen Estrup føler, at Folketingets talerstol ikke er passende nok, kan jeg berolige hr. Jørgen Estrup med, at udenrigsministeren har taget kontakt til udvalgets formand med henblik på det, der tidligere er nævnt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Udenrigsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 26:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af et Østersøråd.

Af Svend Auken (S) m.fl.

(Fremsat 22/11 91).

Forslaget sættes til forhandling.

*Forhandling***Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):**

Det er jo altid dejligt at skulle modtage et forslag, der tager en af regeringens egne ideer positivt op, sådan som tilfældet er her i dag med forslaget om et Østersøråd. Jeg vil gerne starte med at hilse dette råd meget velkomment.

Østersøfællesskabet er jo en idé, hvis tid er kommet, og det viser alene det forhold, at ideen jo nu gennem det seneste års tid er blevet fremsat fra mange forskellige sider. Der har